

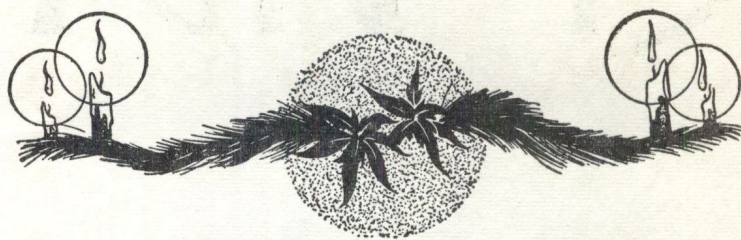
КРИЛАТІ

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОГО ЮНАЦТВА

1963
ГРУДЕНЬ
12

ВЕСЕЛИХ СВЯТ

КРИЛАТИ

The Winged Ones —
Monthly magazine for Ukrainian Youth.

Les Ailés — revue
ukrainienne de jeunes

Los Alados — revista
de la juventud ucraniana

Die Geflügelten — ukrainische
Jugendzeitschrift

ВИДАЄ ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

Виходить щомісяця

Редагус колегія
Головний редактор
Леонід Полтава

Адреса Редакції та Адміністрації:

„KRYLATI”

315 East, 10th St.
New York 9, N. Y. U. S. A.

Редакція застерігає право
скорочувати матеріали та правити мову

ПРИСИЛАЙТЕ РІЧНУ ПЕРЕДПЛАТУ:

країни	одне число	річно
США	\$ 0.50	\$ 5.-
Канада	\$ 0.50	\$ 5.-
Англія	0.2.3 ф.ст.	1.2.6 ф.ст.
Австралія	0.2.9 а.ф.	1.10.3 а.ф.
Бельгія	15.- б.фр.	150.- б. фр.
Франція	1.50 фр.	15.- фр.
Німеччина	1.20 м.	12.- м.
Півд. Америка	\$ 0.20	\$2.-

Це число оформили: Петро Холодний, Галина Мазета, Михайло Кущнір, юначка Дарія Дика, Антін Варивода, Ю. О-а, М. Блоківна.

Printed in USA.

Сердечно вітаємо усіх, дорогих нам, співробітників, письменників, мистців, юних Подруг і Друзів та Батьків, усіх дописувачів і читачів:

Радісних Свят Різдва Христового!
Щасливого, творчого Нового Року!

Видавництво — ЦУ СУМ,
Редакція та Адміністрація

„КРИЛАТИМ” — ДРУГИЙ РІК
Юнацький журнал „Крилаті” з наступного числа розпочинає другий рік свого життя. Передплата — основна і єдина база існування й розвитку журналу. Прохаємо Батьків допомогти дітям і молоді передплатити по змозі скоро журнал на 1964 рік.

З ХРЕСТИН — НА РІДНУ ПРЕСУ

На хрестинах Романа-Володимира, сина Антона і Єви Пухнатих (у Віндзор, Канада), яке довершив парох церкви св. Володимира й Ольги, о. декан Юліян Габрусевич, гості відгукнулись на запрошення д. голови місцевого Осередку і провели збірку на пресу: „Крилаті” — 15 дол., „Гомін України” та ін.

Подяка жертводавцям, а третьому синкові п-ва Пухнатих — рості, козаче, на радість батькам, на славу України!

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ І НОВИМ РОКОМ!

Українська Молоде, що на чужині! У двадцятому столітті, в якому ми живемо, люте новітній Ірод на українських землях, як колись в Ізраїлі по приході на землю Божественного Спасителя. Упивається кровію незчисленних жертв невинних дітей України. Безмежним горем засіває землі нашої Батьківщини. Отруєю атеїзму розкладає молоді уми, деморалізує невинні душі. Щораз свіжими могилами нових жертв терору вкриває скривавлені українські землі. Мов зболена старозавітна Рахіль, плаче поневолена Україна за катованими та по всьому світі розсіяними своїми дітьми, "бо їх немає". Та зломилася лють Ірода, безбожного вбивника дітей, що в своєму нерозумному засліпленні підняв руку на Бога, а з вифлємського вертепу по всій вселенній понеслася Божа Правда та справедливність на зболілі людські душі і відродила людство

Великі завдання перед вами: здобути волю, оживити Руїну, закріпити на ній Велику Нову Сім'ю — Вільну Соборну Україну. То й великих душ для виконання цих завдань потрібно. Не гайте ж святого часу! Невтомно працюйте над своїми молодими душами! Христова Церква й український нарід ждуть на сильні душі, на сталеві характери у своїй молоді. А характер — це вислідна безперервної мистецької праці, що її завданням вирізьбити у молодій душі такий образ, який відповідає Божій думці про людину. Ту працю може виконати тільки кожний сам, а ніхто інший за Вас. Інші люди можуть тільки давати поради, вказувати правильний шлях, але кожний сам мусить відчутти потребу працювати над оформленням цього чудового твору, що його Всевишній Творець скрив у Ваших душах. Самі мусите мати бажання ставати щораз благороднішими, сильнішими, більш лицарськими. Мусите пізнати, в якому положенні знаходяться Ваші душі, що їм є шкідливе і чого бракує. Самі мусите взятися за самовиховання. Мусите це розуміти, що його успіх коштуватиме багато зусиль, самовідречення, напруги та самоперемоги. Часто прийдеться відмовити собі того, що давніше було до вподоби, часто треба буде робити те, що не до смаку. Зі стисненими зубами прийдеться видержати і тоді, коли й найкращі заміри та зусилля не будуть вінчатися бажаними успіхами.

Характер, оформлення Вашого цілого життя залежить не від надзвичайних чинів, а таки від щоденної дрібної праці.

Свою волю треба виховувати згідно з Божою волею. Немає кращого успіху з праці над виробленням характеру, як той, коли можемо визнати з усією щирістю: Господи! Не моя, а Твоя хай діється воля! Немає кращого самовиховання над те, коли по кожному вчинку кожному слові, усякій думці запитаєте себе: Господи! Чи це, що я зробив чи сказав, було справді Твоєю святою волею? Чи Ти, Господи, також так хотіє?"

Виробляти характер починайте тепер уже, зараз у Ваших молодих літах! У майбутніх Ваших літах Ваші зусилля будуть спізнені. У гаморі життя виробляється характер. А хто попадає у життєвий вир без сильного характеру, той втрачає ще й цю дрібку хадактерности, що вже мав у собі досі.

Це — святочні побажання для Вас, Українська Молоде, з нагоди празника Христового Різдва. Зверніть свої молоді душі за біблійними пастирями й царями — волхвами у цей святочний час до Вифлєму! Просіть у вифлємського Дитяти помочі і Божого благословення у всьому Вашому житті і трудах! А в дарі за Його Божу любов і жертву за людський рід — зложіть Йому від себе і всього українського народу все, що можете, словами різдвяної пісні:

Ісусе милий, ми небагаті,
Золота, дарів не можемо дати,
Та дар цінніший несем від мира
Це — віра серця і любов щира.

О. д-р. Ф. Побігушна.

СВЯТИЙ МИКОЛАЙ — ОПІКУН ДІТЕЙ

Чи пам'ятаєте, Дорогі Юнаки та Юначки, ваші дитячі вражіння від першої зустрічі зі «св. Миколаєм»? Ви були ще зовсім малими дітьми, коли ваші батьки повели вас вперше на наш традиційний Свят-Миколаївський вечір, щоб одержати подарунок від св. Миколая. Пам'ятаєте, як нетерпеливо очікували ви, коли вас до себе покличе той чудовий дідусь у високій золотій мітрі та ризах священика? Як несміло ви вперше простягали до нього ручку по подарунок, чомно й трохи зі страхом відповідали на його питання? А потім притискали до грудей одержані пакунки і, зі слякотними від щастя та радості очима, ви спішили до своїх батьків, щоб поділитися з ними своєю втіхою.

Тепер ви підросли, багато дечого навчилися, але й тепер, мабуть, з неменшим завзяттям та нетерпінням чекаєте цього гарного українського традиційного свята. Тепер уже ви самі допомагаєте його влаштовувати та берете в ньому участь. Мабуть, ви знаєте, чому це якраз святий Миколай, а не інший святий, роздає дітям подарунки?

Дуже давно, більше як 1600 років тому, жив у місті Мирах (Мала Азія) молодий хлопець. Був він сином заможних батьків, які рано помиралі, залишивши йому багату спадщину. Не погано жилося б молодому Миколаєві, якщо б він не був дуже вразливий на чуже горе, якби не бачив навколо себе багато голодних, босих та нещасних дітей. Були це діти бідних батьків, що жили в темних глиняних хатках, спали на землі й дуже часто голодували. Боліло серце Миколая, коли він бачив навколо себе таку нужду та горе, проте, не знав він, як допомогти отим нещасним дітям.

Одного разу читав він разом зі своїм стареньким учителем Святе Письмо і натрапив на такі слова: «Коли ти робиш добро, то хаи твоя правда не знає, що робить лівиця».

Микола спитав учителя, як ці слова розуміти? Вчитель йому пояснив: «Коли робиш добро іншому, то не треба про це нікому оповідати. Краще не хвалитися своїми добрими вчинками». І тоді він знав уже, як може допомогти бідним дітям.

Однієї ночі набрав повний мішок усякого добра — м'яса, хліба, дактилів, орехів, одежі і грошей. Вночі, як усі поснули, непомітно вибрався з дому і тихенько поклав мішок з добром біля порога найближчої хатки, де спали діти. З того часу такі мандрівки він робив щоночі, лишаючи дарунки бідним людям у своїй околиці. Люди молили Бога за невідомого добродія, діти не раз бачили крізь сон постать у довгим плащі, що клала мішок, але ніхто не знав, що то був Микола.

Слуги Миколи затривожилися, коли побачили, що з комори зникають харчі, одяг та паливо, й почали уважніше стерегти добра. І одного разу старий слуга запримітив постать у довгому плащі й каптурі, яка з мішком на плечах переходила з подвір'я на вулицю. Думаючи, що це злодій, зчинив галас, побудив слуг і людей, що кинулися в погоню за невідомим чоловіком. Коли перші діти наздогнали його, пізнали постать у довгому плащі й мішок, і його, — їх опікуна й добродія. І так стало всім відомо, як Миколай допомагає бідним, роздаючи своє майно тим, котрі голодні босі і хворі.

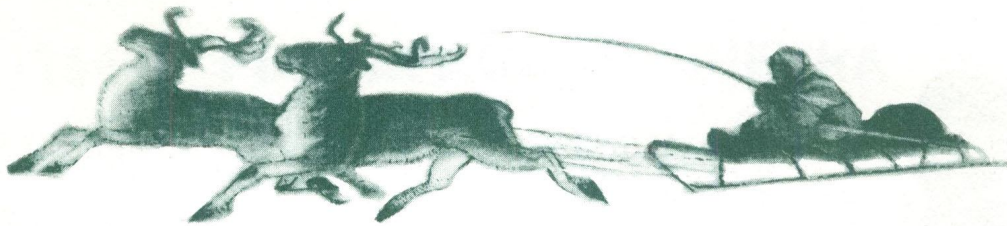
Минули роки. Миколай роздав усе майно, а сам став священиком, а пізніше єпископом у Мирах. Але й далі не забував він дітей, і тільки якась дитина хвора — спішив її потішити та лікувати, бо Бог дав йому силу творити все більше добра — лікувати хворих.

Після смерті, Церква проголосила Його святим, а день Його іменин припадає на 19 грудня.

Сцена з вертепу — "Ви́фліємська ніч", у виконанні сумівців Осередку "Київ" у Детройті, США.

Ви вже читали про те, як святкували в давнину Різдво на нашій Україні. Попрохайте ще ваших батьків у святкові дні – вони розкажуть вам про чудову морозяну ніч, про радісні голоси колядників, про скрип снігу під ногами, про те, як у чистому небі – як веселка... – сяє чудовою красою українська колядка...

А як святкують Народження Сина Божого в інших країнах? Розповімо тепер про це свято у ескімосів. Цей невеликий, чесний і гордий народ живе на півночі Канади; частина його живе на Алясці, тобто в Сполучених Штатах Америки. Ескімоси ловлять рибу, полюють на тюленів; жінки вмють

прегарно вишивати, прикрашують хутра і одяг. Ескімоси ненавидять наказів, вважають їх виявом грубости й брутальности: досить лише чемно попрохати зробити це і те, як ескімос працюватиме сам з великою наполегливістю.

Більшість ескімосів нині – християни. Церковні пісні вони співають своєю рідною, ескімоською мовою. До речі, їхня мова – цікава й приємна. Ось, наприклад, вони вітаються таким словом: – "Таууау-ватірпассі!" Собака, який возить сани по снігу, зветься "гаскі", їжа – "стю"; гра кидання списом – "нулютарту"...

На Різдво самотні звірлови поспішають на да-

ЕСКІМОСЬКЕ РІЗДВО

О. Кобець

ВТІКАЧІ (Різдвяна дума)

Весь скарб у вузликах; підтоптале осяля,
Весь одяг — на собі; сандалі дерев'яні;
І на руках дримає мирно Немовля...
А спереду — світи далекі і незнані.

А спереду — земля ворожа і гужа,
Пустельний шлях пісками... Але, може,
Ти збережеш їх від кривавого ножа,
Від люті Ірода-царя, Могутній Боже?

О, Боже, Дай Дитині вижити і зрости,
Щоб в час признажений, коли пролинуть роки,
З гріхами світу між Голгофну путь пройти
Сдиородний Син, як прорекли пророки!

Весь скарб у вузликах; маленькі саночки,
Весь одяг на собі; обмотки гангіряні;
Глибокий сніг, і в ньому грукнуть два синки,
Із рідної землі в світи з батьками гнані.

А спереду — гужі краї, гужа земля,
Далека путь снігами... Але, може,
Ти збережеш їх від тирана із Кремля,
Від Ірода новітнього, Могутній Боже!

О, Боже! Дай їм притулок віднайти
На гужині, щоб у признажену годину
І їм свою Голгофну путь пройти
За Магір скривджену, за рідну Україну!

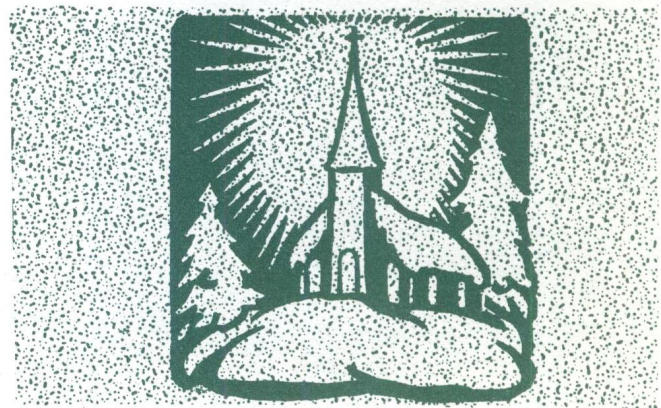
лекій канадській півночі до людських осель, ескімоських селищ, метеорологічних станцій і навіть військових баз. Ескімоси привітно посміхаються, вдягають свій найкращий одяг. Дехто з них має акордеон – улюблений ними музичний інструмент.

Після Богослуження – ескімоси з білими людьми йдуть до церковних заль чи інших громадських місць. Там уже – і ялинка, і танці, і смачна їжа: квасоля, арктична риба, солодоші, чай, кава, обов'язково – яблука, які в тих районах довгої зими коштують на вагу золота.

Потім – ескімоси люблять бавитися таки в залі списом: вони кидають його у шит, прибитий до стіни; хто скорше влучить в середину шита, той і виграє якусь нагороду. Ескімоські жінки й дівчата також дуже вправні в цій грі.

Перед сном ескімоси всією родиною моляться, дякують Богові, що дав дочекатися Різдва – великої радості у їхньому важкому, повному пригод і небезпек, але цікавому житті.

Артем Лесь

ЗАКІНЧИВСЯ 1963 р. – РІК ЛЕСІ УКРАЇНКИ І Є. КОНОВАЛЬЦЯ.

БУДЕМО ЖИТИ ТАК, ЯК ВОНИ НАС НАВЧАЛИ!

Леся Українка

Де тії струни...

Де тії струни, де голос потужний,
Де тее слово крилате,
Щоб заспівали про це лихоліття,
Щастям і горем багате?

Щоб понесли все приховане в мурах
Геть на просторі майдани,
Щоб переклали на людську мову
Пісню, що дзвонять кайдани?

Єрусалим мав свого Єремію,
Що голосив серед поля;
Чом-же свого Єремії не має
Наша зруйнована воля?

Полум'ям вічним на жах всім нащадкам
Дантове пекло палає;
Пекло страшніше горить в нашім краю, —
Чом-же в нас Данта немає?

Гей, блискавице, громова сестрице,
Де ти, розбий злії чари!
Хай ми хоч раз заговоримо громом
Так, як веснянії хмари!

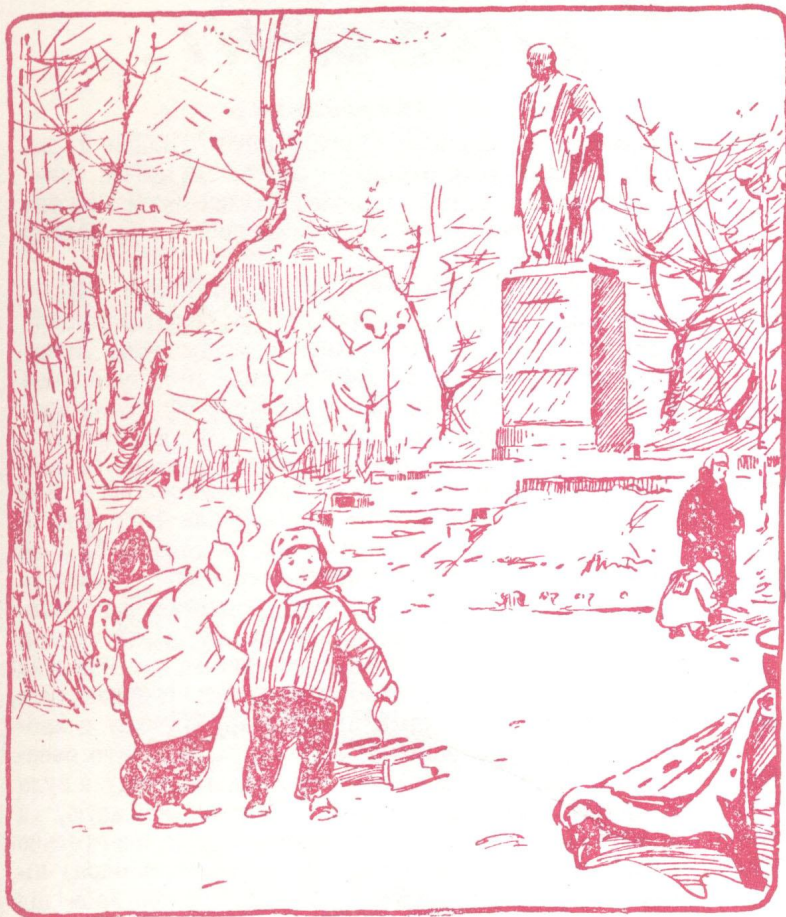

Брати-грузини поставили цей пам'ятник великій дочці української нації – Лесі Українці, у м. Сурамі, на Кавказі, де померла Леся Українка, щоб вічно жити у серцях культурних людей усього світу.

1964 — РІК ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Київський парк імені Шевченка.

Мал. В. Білика.

Богдан Лепкий

В РІЗДВЯНУ НІЧ

Немов далекий, гарний сон,
Село ввижається мені.
Хати стоять в вінку сосон,
І квіти на шибках вікон
Мороз малює чарівні.

Крізь квіти видно білий стіл,
Родина при столі сидить,
В кути сніп хилиться у діл
І дідухом прикритий піл
І пісня гомонить.

Велика пісня давніх днів,
Мов дзвони з-під могил,
Мов брязк окрилених мечів,
Мов предків зойк, мов крик дідів:
— Добудьте решти сил!

Добудьте сил, бо Господь вість,
Чи ще далекий день,
Що злий за злочин відповість,
Що згине кривда, щезне злість,
Настане правди день! —

Зав'язані, Недоборні.

(Оповідання)

ми нічого не знали про організацію "Вільна Україна", але нас усіх охопило глибоке внутрішнє хвилювання: катований і розстріляний СУМ Миколи Павлушкова жив, він нездоланий вставав із попелу — як Фенікс...

— Взимку 1952 року, саме на Новий Рік, — згадувала Андре Санторан, — у шпиталі табору Вятлагу я працювала разом з медсестрою Лізою Лазаренко з Києва. В 1949 р., коли Лізі було лише 16 років, її засудили за те, що вона не хотіла зрадити своїх подруг із організації "Вільна Україна". Дівчата, які належали до неї, вишивали килими умовними взірцями і кольорами символічного значіння. Втаємничені люди відчитували їх у Москві і закордоном, де ці килими виставлялося. Про це оповідала мені й 18-літня Маруся, яку я зустріла у в'язниці в Кірові. Вона також належала до "Вільної України" і її засуджено на 25 років тюрми. Скільки тортур і знущань перетерпіла ця відважна і зав'язана дівчина! Щоб примусити її признатися, слідчий тримав ночами піводягнену дівчину в льодовому карцері, а потім саджав на розігрите електрикою крісло... У в'язниці в Архангельську я була в одній камері з україною Танею. Пригадую, як тремтіла я, побачивши її після допитів: смертельно бліда, очі обведені синцями, на обличчі вираз німого отупіння. Допити тривали чотири доби під'ряд, а Тані тільки рано і ввечері давали шклянку води і шматочок чорного хліба. Кати крутили їй руки, били кулаками, знущалися і знову допитували до божевілля. Але їм не пощастило добути від Тані ані слова зради. Батько, мати і чотири сестри її загинули на засланні за зв'язок з бандерівцями, а Таню засудили на 25 років... — Голос Андре Санторан бринів глибоким смутком і вона відчувала, як глибоко хвилювала нас її розповідь.

Час минав, а перед нашими очима одна по одній ставали страшні картини знущань, тортур і безмежної кривди, але овіяні силою духа і завзяттям. Ми всі сиділи приголомшені, а сльози мимохіть застидали очі. Чи живі ви ще, відважні подруги Лізо, Марусю, Таню і сотні й тисячі таких, як ви, із "Вільної України"? І думалося — як же мало ми ще отут робимо для свого народу — адже краша молодь України за його свободу віддає своє життя!

Пані Санторан відгадала наші думки: — А може і вони знають про вас? Напевно щось знають і вірять у ваші сили! Ой, як же довго ми заговорилися... — Вона хутко підвелася, поглянувши на годинника. — Я мушу поспішати...

Ми тепло попрощалися з нашою славною приятелькою і довго дивилися їй услід. Ця імпровізована гутірка була з тих, які не забуваються. Додому всі їхали глибоко задумані, а в уяві, як живі стояли постаті зав'язаних і недоборних з "Вільної України"...

В. Тиміш

Ми зустрілися з Андре Санторан у Парижі цілком випадково. Вийшовши з церкви, наш щебетливий дівочий гурток у сумівських одностроях зупинився коло букіністів над Сеною, оглядаючи старовинні видання. Маленька, немолода вже жінка, що стояла поблизу, підвела голову від купи книжок і уважно спостерігала нас із лагідною усмішкою.

— Ви говорите по-українськи, — сказала вона, — я добре розумію вас...

— Може ви українка? — спитала Дарка.

— Ні, я — французженка. Моє ім'я Андре Санторан. Сім років тому я повернулася з СРСР після довгих років ув'язнення...

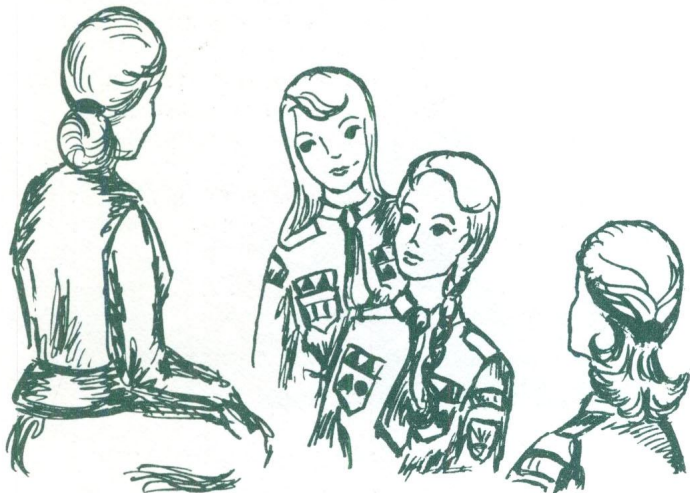
Ми застигли від здивування. Оксана перша почала допитуватися:

— Ви були на Сибіру? На засланні? Мій тато також був там...

— Так, я перебувала в советських тюрмах і концтаборах сімнадцять років, — тихо відповіла вона. — Влітку тут, у Парижі, вийшла моя книжка французькою мовою "Сімнадцять літ у советських концтаборах". В ній я докладно описала свої переживання, згадала багатьох людей та своїх друзів, з якими разом ділила недолу. Були серед них і українки. Від них я й навчилася трохи української мови. Я б дуже хотіла, щоб ви прочитали мою книжку.

Ми щільно оточили цю живу героїню, яка вилася на своїх худеньких плечах такий страшний тягар поневірян і тортур советського пекла.

— Прошу, розкажіть нам щось із своїх спогадів — почала просити Оксана, а за нею і ми всі. Андре Санторан остаточно полонила нас, і, вибравшись від букіністів, ми обсіли її в затишку біля травників.

Дарія А.

— До речі, що за однострої ви носите? Яка це організація? — спитала вона. Ми пояснили, що належимо до Спілки Української Молоді, що СУМ ставить перед молоддю завдання боротися за незалежну, вільну Україну.

— Вільна Україна? — жваво перепитала пані Санторан. О, тоді я розкажу вам про своїх друзів — дівчат-в'язнів, тоді ще таких молоденьких, як от ви... Вони належали до таємної організації молоді "Вільна Україна". Чи ви щось про це чули? — Ні,

Публікація Української Видавничої Спілки японською мовою

Англомовна публікація «Української Видавничої Спілки, Лондон, п. н. »Концентраційні табори в ССРСР«, автор Володимир Косик, з'явилася заходами голови ЦК АБН, Ярослава Стецька — японською мовою в Токіо. Японський переклад з передмовою проф. д-ра Тесузо Ватанабе, голови »Асоціації вільна Азія«, — з інформацією про діяльність і цілі АБН — має 280 стор. друку. Книжка є ілюстрована знімком сл. п. Степана Бандери, членів делегації АБН в оточенні японської філіппінської, турецької, пакістанської і маляйської делегацій на Конференції АПАКЛ, яка відбулася в жовтні 1962 в Токіо.

Книжка видана власним коштом японців, завдяки зусиллям д-ра Т. Ватана і проф. д-ра Ю. Кітаоки, який був декілька років тому гостем АБН в Мюнхені. Це вже четверта з черги публікація про наші проблеми японською мовою, яка з'явилася в останніх роках завдяки співпраці АБН з »Асоціацією — Вільна Азія« в Токіо.

Видавництво подає англ. мовою першопублікацію УВС, відмічаючи важливість цієї публікації для пізнання дійсності в російській імперії. Як наші читачі знають, японською мовою з'явилися досі деякі меморіяли АБН, публікація про морд сл. п. Провідника Степана Бандери, як теж дещо із писань Ярослава Стецька.

КИМ Я ХОЧУ БУТИ

Як кожна дитина, я не могла собі видумати, чим би я хотіла бути? Як я побачила балерину, хотіла бути балериною, бо балерина гарна. Часами я також хотіла бути акторкою або співачкою, бо люди в театрі визначні. Я навіть хотіла бути монахинєю.

Аж одного дня, як моя мама захворіла, я мусіла коло неї ходити і була біля неї немов медсестра. Тільки тоді я справді побачила, як людям потрібно доброго серця і добрих лікарів. Я тим зацікавилася і хочу студіювати медицину.

Крім того, також хочу бути співачкою, бо дуже люблю співати.

Я широко хочу, щоб Бог мені дав ласку, аби я була тим, що для мене ліпше. Що не робила б, я тільки хочу допомогти своєму народові, Україні.

Стефанія Глазко

Заінтересування українською проблематикою і дійсністю в ССРСР японськими видатними політиками — це успіх наполегливої праці АБН, який слушно заакцентував азійський комплекс в нашій боротьбі проти Росії...

(«Українська думка», Англія)

ПРОГУЛЬКА НА ОСЕЛЮ "КИЇВ"

Ми, сумівці в Детройті (США), нетерпеливо чекали на цей день. Всі ми так хотіли вирватись за місто, побути серед природи, побачити нашу оселю зимою.

Сідаємо в авта і їдемо по знайомих дорогах. Любуємось засніженими краєвидами.

Ось і наша оселя, Вискакуємо з авт і влазимо в глибокий по коліна сніг. Починається завзята боротьба сніговими кулями. Опісля оглядаємо оселю. Знайомі будинки, доріжки, дерева вкриті снігом. Оселя на зиму неначе заснула.

Виховники перевіряють озеро, чи добре замерзло, і дозволяють нам ковзатись на ньому. Інші витягають з авт саночки і з'їжджають з близького горбка. Знову багато крику і сміху. Саночки перевернулись і хтось заривсь з головою у глибокий сніг.

До пізнього вечора тривала весела забава. Із жалем ми залишили нашу дорогу оселю. Для нас ця прогулька залишилася гарним спомином з сумівського життя. І тепер на кожних сходах питаємо наших виховників, коли поїдемо на нову прогульку?

Віримо, що скоро. Вони напевно зроблять нам нову приймну несподіванку.

Євгенія Ціко з подругами.

БАТЬКІВЩИНА

Батьківщина — це слово, часто вживане нами. Яка ж моя батьківщина? Україна, яку я ніколи не бачила, чи Канада, в якій я живу від маленької дитини? Котрій країні належить цей святий куток у моєму серці, вся любов, уся моя душа?

А може, може я маю дві батьківщини? Може Україна і Канада діляться цим високим місцем у моєму житті?

Коли запитаю сама себе про це, мої юні думки без вагання відповідають: "Україна — Твоя Батьківщина". А молоде серце щемить: "Україні посвяти себе". Так, Україна — моя батьківщина, а Канада це країна, місце мого перебування. Щоби пояснити це — наведу малий приклад.

Уявм собі: мама важко захворіла, коли дитина була немовлятком. Мати мусіла іти на довгі літа до лікарниці. Друга жінка змилосердилась над дитиною, пригорнула її до себе і багато років годувала, доглядала і виховувала ту дитину. Вона ж виростала і любила прибрану матір. По довгим часам недужа мати вилікувалась і простягнула руки до своєї дитини, що зі сльозами радості на очах придулилася до материнських грудей і радувалась, що рідна мати таки повернулася. Широ дякували добрій жінці за опіку над дитиною. З великою шанюю і любов'ю прощалася дитина із сердечною жінкою, але міцно трималася за материнський рукав.

Така людська натура. Як ми можемо покинути нашу матір, яка тепер у недужі? Як ми можемо назвати її лиш "землею наших батьків"? Хіба не наша так само, як і наших батьків? Коли ми її так відчужимо від нас, на кого схилить свою голову? Коли ми так радо побіжимо до другої країни, хто здіме Україну з безвинного хреста? За що її покидати?

Не оправдуймо себе безглуздими розумуваннями, що українська молодь на чужині має дві батьківщини. Чи можливо мати двох батьків? А коли ми таки кажемо, що маємо дві батьківщини, то називаймо себе канадцями; кілька миль далі на полудне хай себе називають американцями; а через океан — англійцями, французами, німцями і так далі. Сядьмо собі вигідно у м'яких фотелях і дивімся, як горить Україна. Слухаймо останні зойки катованих братів і дивімся телевізію... Нащо нам боротися? Це лише земля нашого походження, — наших батьків, а ми — канадійці. А як чужі принагідно звільнять Україну, тоді може ми підемо відвідати її, все таки цікаво... бо ніби то є наша друга батьківщина. Чи так ми думаємо? Або що ми тоді розуміємо під висловом "дві батьківщини"?

Ні, українська молодь: ми лиш одну можемо мати Батьківщину. Я ніколи не бачила України. Ніколи не дихала українським повітрям; не стояла на українській землі, не вмивалася українською водою і не бачила українського неба. Але Україна у моєму серці — це щось друге по Богові. Для України моє серце, мій розум, моя душа — я вся. Кожний промінь ніжності для України. Кожна риска жорстокости за Україну. Все — бо Україна моя одна і вічна Батьківщина. І коли б мені ніколи не довелося обіймати зором цю мою матір, я далі буду передавати ці слова: "Для України наша любов".

Вірю, що вся українська молодь тут, на чужині, не назве чуже своїм, а житиме з гаслом, викарбуваним у серці, як Микола Оверкович написав:

*Землі чужої, кращої землі,
Народ чужий — не назову своїми.
Мій брат з тавром неволі на чолі,
Мій рідний край у попелі і димі...*

*Один мій Бог! Одна моя Вітчизна —
Одна моя незломна і любов.*

Україна — 601.000 км ² , населення	41,869.000
Польща — 311.700 км ² , "	29,500.000
Угорщина — 93.000 км ² , "	9,860.000
Чехословач. — 127.900 км ² "	13,518.000
Румунія — 237.500 км ² "	18,170.000
Болгарія — 111.000 км ² , "	7,755.000
Альбанія — 28.700 км ² , "	1,462.000
Югославія — 255.800 км ² , "	18,462.000
Сх Німеччина 107.900 км ² , "	18,400.000

Дорогі Подруги і Друзі, прошу також висловити свої думки і почуття на цю тему.

ПОЛТАВСЬКИЙ МУЗЕЙ

Після революції 1917 р., коли земства були зліквідовані, старанням полтавських учених цей будинок став музеєм, з багатючими етнографічними збірками. Тут постав один з найкращих музеїв України, в наслідок вивчення народного мистецтва і великої праці кращих українських мистців.

Хоч уряд СРСР і надав проф. В. Кричевському різні титули, однак, він же й переслідував українського мистця й ученого, не дозволяв працювати для рідної культури. Тому проф. В. Кричевський під час Другої світової війни виїхав за кордон. Полтавський музей під час війни дуже пошкодили бомби, і лише частково його вдалося українцям відновити (фото середини Музею з 1963 р.).

Полтавський музей – це перлина української архітектури, скульптури і всіх видів народного мистецтва.

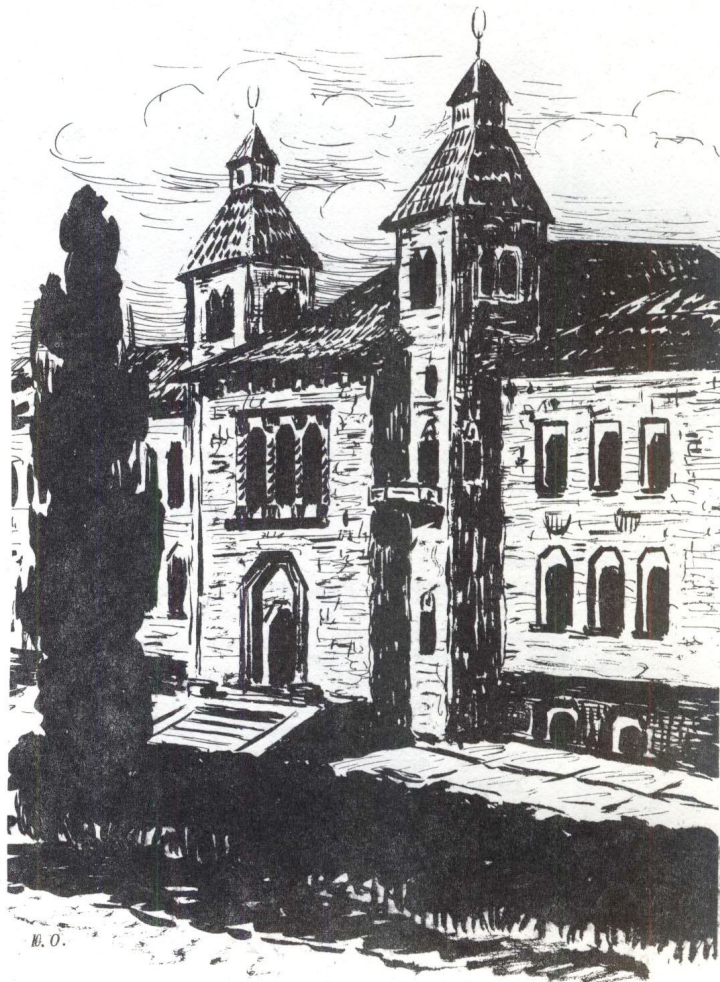
За В. Чернігівцем

Досі бачу величезний і водночас легкий фасад Полтавського музею, з двома баштами й українською бароковою формою покрівлі. Він облицьований майолікою, з гербами міст Полтавщини. А в середині – кольорові кахлі панелів, пишний орнамент (як бачите на ілюстрації). Сюди прийшло народне мистецтво Лівобережжя України, зібране й розташоване тут волею великого нашого майстра архітектури, мистця Василя Кричевського (помер 10 років тому на еміграції, у Венесуелі). Тут все сяє ніжними барвами, красою народньої душі й естетики.

Ось на синьому тлі кахоль – мотиви з ганчарських виробів із Опішні. Балюстрада з білої майоліки – з "куманців"... Тут мотив плахти, там ше шось із чудових барокових вишивок 17 сторіччя. А в центральній залі – три велетенських панно Сергія Васильківського: "Вибори полковника Мартина Пушкаря", "Козак Голота в степу", "Ромоданівський шлях" з валкою чумаків...

Цей будинок міг би бути гетьманським палацом. Архітектор-будівничий цього будинку – мистець Василь Кричевський. Коли в 1902 р. Полтавське Земство (управління міста) оголосило конкурс на новий будинок, то відразу ж відкинуло всі проекти, затвердивши проект тоді маловідомого маляра В. Кричевського.

ТВОРЧА МОЛ

НАМ ПИШУТЬ

ОСЕРЕДОК

Ці дві світлини ми взяли з журналіку Малої Семінарії в Римі (Італія). Там навчаються молоді українські католицькі священники. На горішній світлині – Первозерарх Української Католицької Церкви, Митрополит Кир Йосиф Сліпий, в асисті Духовних Достойників, під час відвідин Малої Семінарії. На другій світлині – сцена з різдвяного вертепу, гарно проведеного семінаристами.

Франко

СИПЛЕ СНІГ

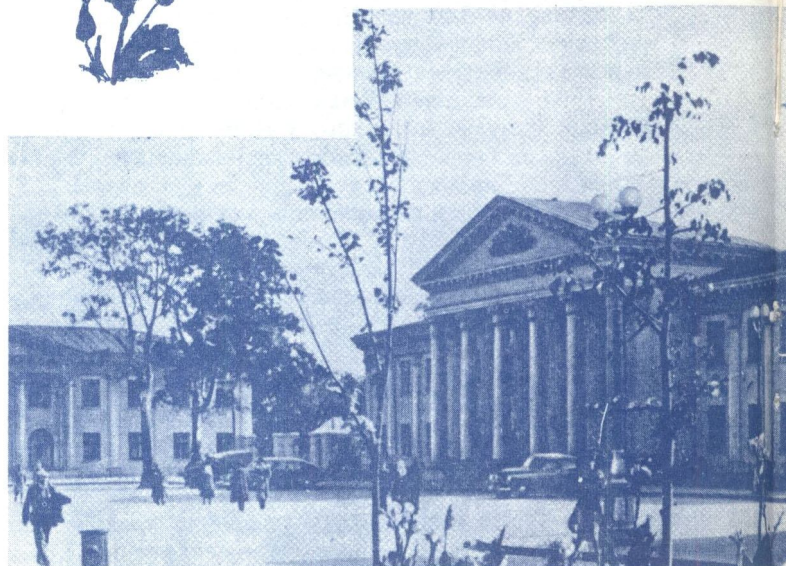
Сипле, сипле, сипле сніг.
Мов метелики сріблсті,
Сніжинки блєнькі, чисті,
Тихо стеляться до ніг.
Сипле, сипле, сипле сніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.
Тихо, легко і спровкола
Покриває все довкола, —
Ні стежок, ані доріг.
Сипле, сипле, сипде сніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.
Вже присипав доли, гори,
Вже весь світ мов бліде море,
Біле море без доріг.
Сипле, сипле, сипле сніг.

Дорозі Друзі, —
Юначки і юнаки СУМ!
На сторінках "Крилатих" ми вирішили познайомити вас із працею нашого осередку в Новому Ульмі, Німеччина. Усіх нас 40 осіб. Осередок зветься "Ужгород". Кожного понеділка маємо сходуни, слухаємо бесіди, вивчаємо українські танки. Наш Осередок виступав перед чужинцями, також на телевізії. Минулого року танцювальна група виступала в м. Штутгарті. За танки "Дівчино моя", "Катерина" та "Гопак" ми здобули перше місце на "Судетентаг", коли виступали також поляки, угорці (мадяри), чехи. Потім німецький журналіст розпитував нас, де народилися, що робимо, про Україну (і все, із світлиною, помістив у пресі).

Плоца міста Переяслав-Хмельницького. Міс розташоване за 12 км. від Дніпра.

ОДЬ УКРАЇНИ

ІЗ НІМЕЧЧИНИ

НОВОМУ УЛЬМІ

Так ми прислужились нашій поневоленій Матері Україні.

Кожної середи збирається гурток вишивкарський: юначки вчаться і вже вишивають собі чудові українські блузки.

Ми маємо чималі знайомства із закордоном: часто до нас приїздять сумівці з Франції, Бельгії. Їздимо до ГанOVERу, в Штутгарт на різні вишкільні курси, що їх влаштовує наша Крайова Управа СУМ.

Декого з нас ви бачите на двох світлинах. На цьому місці ми хотіли б побачити, що ви робите, дорогі друзі, в Австралії, Аргентині, Канаді, Франції та інших країнах.

Здоровимо вас і кличемо: — "Гартуйсь"!

Іван Олійник

Із стародавніх народніх колядок

ЧИ СПИШ, ЧИ ЧУСП, ПАНЕ ГОСЛОДАРЮ?

Чи спиш, чи чусп, пане господарю?
Святий везір!

Покажи лизко на оконезко!

А за оконезком на подвірегко —

Твоє подвір'я, орда забрала!

Татари взяли, в полон займали...

Ой, ісхопився, перехрестився

Та крикнув же він на свої друзі:

„Дружежки мої, найвірнішій!

Одні ведіть коня перського,

Другі винесіть мега гострого!

Най я поїду, орду догоню,

Моє подвір'я назад поверну,

Назад оберну, краще збудую”.

Ой на коника, як вітрець лицев,

Як іздогнав, конем потоптав.

Ба й задне військо став доганяти.

Середнє військо межем постинав,

Своє подвір'я назад відобрав.

Пам'ятник Тарасові Шевченкові у Переяслав-Хмельницькому.

ТАХ
ІНІ

істо

МОРЕ НАМ ПО КОЛІНА

8

Потираючи плече, розповів, що їх вислідили хлопці-вуличники. Тож коли завтра треба буде їхати по золото, то вони, ці хлопці, будуть там чекати. Їх багато, вони озброєні. І може поліція буде, бо вони можуть злякатися йти самі й повідомлять поліцію... І тоді буде біда... Можуть зловити... Про це все вдалося підслухати. Як добрий друг, Сем нічого нікому не сказав, а прибіг просто до них, щоб попередити. Хотів з ними по-доброму. А вони з ним, як з якимсь злодієм... Ось руку викрутили... Замість подякувати...

— Заплач ще! Ось маєш двадцять доларів і йди! Чекай, маєш ще десять. Тільки не думай, що ти великий герой. Якщо б нас зловили, то й ти не бігав би вже більше по кінах та барах. А за твоє нахабство про п'ятсот доларів, то тобі варто зуби викришити. Але — йди вже!

Сем потер біля плеча руку, несміливо підійшов до стола, взяв гроші й мовчки помалу виїшов.

— Джаксоне, — кинувся Айвін, коли двері за Семом зачинились, — що ти на це скажеш?

— Скажу, що нас зрадили. Скажу, що з того часу, як ти зв'язався з тими росіянами, я загнути не можу спокійно. Скільки разів казав тобі кинути це все. Пощо в політику лізти? Ніхто про нас не знав раніш, а тепер ці „раша"... Їх буде з десять і кожний має до нас діло. Чи ти думаєш, що між ними немає шпигуна якогось, зрадника немає? Не хочу з ними більше. А їхній ватажок, от забуваю його дурне ім'я, — такий він мені неприємний. Чого ми

маємо завтра туди їхати? Чому вони відразу це тіло кудись не затаскають?

Айвін, що увесь час намагався перебити схвильовану Джексонову мову, почав йому якнайлагідніше в'яснювати, що вони мають везти не мертве тіло, а живу людину. Цю людину не можна вивезти вантажним автoм, щоб прибережна сторожа не звернула уваги. А коли під'їде гарне авто, то все здасться нормальним. Ніби хтось на відпочинок в кінці тижня виїхав. Усю ніч можна над морем стояти, аж доки під'їдуть їхні люди й заберуть. Заберуть, а ми вільні. Ватажок, — їхній бос — відразу розракується — грошики придадуться, що?

— Бос, бос! Чому твій бос не повезе сам? Напевно якогось мільйонера схопили задля викупу, а тобі кажуть, що це політика, щоб дешевше їм обійшлося. А якщо політика, то ще гірше... Боюся політики. Небезпечна це справа...

Пригадка про небезпечну політику захитала рішучість Айвіна. Подумавши, він заявив, що це таки політика, а не мільйонер. Спробував пояснити Джексонові, яка це політика. Говорив до нього, як до дитини, що його знайомі — всі росіяни, а той, що його мають вони везти — з України. Це їхній ворог. Бо українці не хочуть підкорятися Росії. Росія постійно воює з Україною. Може сто, а може й більше років... Розумієш?

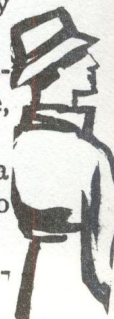
Джексон не зрозумів. Про Україну він ніколи нічого не чув, а Росія для нього була лише країна снігів і комуністичних шпигів. Зате він ще рішучіше заявив, що вони позинні викрутитися від усієї цієї справи. Інакше завтра або під ключем будуть сидіти, або з кулею в животі мучитись. І щоб ті росіяни нічого не знали. Зрештою, невідомо, чи це не сам їхній шеф доніс поліції. Вони так часто роблять: щоб самому викрутитись — інших гублять. Найкраще кудись тихенько вискочити, щоб ніхто не знав. Ну, десь до Чикаго або до Бостону. А ті росіяни хай сидять там у себе на снігу, а не розводять тут небезпечних шпигунських справ...

Схвильоване річище Джексонової мови спинив телефон. Айвін нерішуче простягнув руку по слухавку.

— Так, це я. Я! Щоб не... Ні, не переплутаю... Завтра... Нічого не мати... Добре. Добре, до побачення.

Поклав обережно слухавку, поглянув на нього, ніби шукаючи відповіді, й збентежено поглянув на Джексона:

— Дзвонив шеф росіян... Такий дивний. Ска-

зав, щоб іграшок не брати з собою... щоб, на випадок невдачі, нічого не обтяжувало. А я, коли не маю пістоля в кишені, то непевно почувуюся. Як ніби я не я — так непевно. Той шеф трохи таки боїться...

— А я тобі кажу, — це все для того, щоб нас певніше зловити. А потім знищити. Забагато ми знаємо. Це ж ти йому колись викрав оту терористку. Ще сам оповідав, що шкода було — така молода... А пригадуєш, як ти намовляв мене допомогти якогось генерала схопити? Я ще не захотів...

— А, це був білоруський генерал. Здоровельський хлоп. Ледве його тоді втрюх втягнули.

— Бачиш, ось тепер за це все і тебе втягнуть. Ще й зброї наказує не брати...

Обличчя Айвіна відбило вагання. Він потер чоло кінчиками пальців й скривився. Сказав, що він чогось побоюється... Досі нічого не боявся, а ось тепер боїться. Бо ж треба того шефа знати. Він усюди знайде. Від нього і в Чикаго не сховатися. Як захоче, то й там знайде. Знищить...

Джексон з пересердя сплеснув руками й засичав, що так говорять тільки нервові панночки. Якщо і зловлять, то не тепер, а колись. Краще пожити ще пару років, ніж відразу вмирати. Пізніше завжди можна щось придумати. Світ великий — в Канаді напевно не зловлять, а на втечу грошей вистачить. Спакувати пару валізок і до авта. Хай шукають вітра в полі. Щоб Айвін став боягузом — ніколи й не гадав цього...

— Ну, нехай, — їдьмо! Раніше тільки прослідкуємо, чи за нами не стежать... А про того генерала я не раз згадував, Снівся він мені часто. Погана була робота... Білорусь, знаєш, така країна, працьовита, спокійна. Там усі фермери.

— Добре, добре, потім розкажеш про фермерів і про генерала. Жити будеш добре, — грошей маєш, скільки хочеш, що тобі! Скажи спасибі Семові, — я б йому і п'ять тисяч, не тільки п'ятсот доларів не пошкодував би. А який він обережний, — про політику нічого не казав, а про якесь золото. Добре золото — людину в авті над море тягнути. А тамта держава, що воює проти Росії, — як зветься?

— Україна.

(далі буде)

У ДНІ СВЯТ

*Як я чекав їх, тих годин святкових
Святого вечора — о, хвилині золота! —
Коли збиралась у тісному колі
Уся сім'я, привітна і проста.*

*Коли так ясно скрізь горіли свічі —
У тихій хаті і в душі моїй,
Коли так щиро я дивився в вічі
Майбутній долі, сповнений надій...*

*Тоді, малим, із серцем голубиним
В своїй господі і в своїм гурті
Я ще не знав, що ці святі години
Хтось зустріча без рідних — у путі.*

*Тепер я знаю... Це відомі речі...
І ось, ступивши не на свій поріг,
Одні в гостях стрічають наш Святвечір,
А другі — в вирі мандрів і доріг.*

*У муках, у боях, уквітчаних вінками,
Вони повсюди, Матері сини,
Але усім їм тихими святками
Сія зоря крізь марево війни, —*

*Зоря Господня, світла і ласкава,
Як промінь гожа, чиста, як роса.
І лиш того вінчає вічно Слава,
У кого в серці воля не згаса!*

М. Щербак

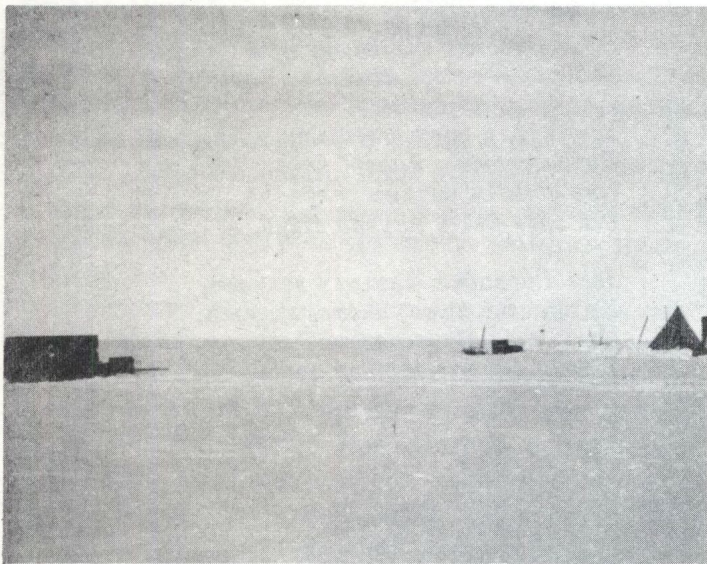
*Друзі-сумівці під час прогулянки
у горах над Голубиним озером
(Канада)*

НА ОСТРОВІ МІЄН 7

Обережно відкопуємо найбільше, головне жовте шатро, у якому містилися приладдя і харчі. Ненароком додаємо ще кілька дір в тонкій нейлоновій стіні шатра. Нарешті докопались до входу. Арнольд розв'язав круглий вхід-діру і просунув у шатро голову, потім плечі, а потім втягнув і ноги: посухнувсь, мов у якусь кишку. Потім звідти, з кишки, випало щось криве й неадапне — це була польова арктична кухня. За нею Арнольд подав лопату, і я продовжував обкопувати шатро, щоб Арнольд міг заглянути в його найглибші закутки, ззовні і зсередини завалені сухим снігом.

"Археологічні" розкопки посувались вперед. Перед шатром вже лежала ціла гора всячини: пилка, торбинки із спорошкованим супом, маленька радіовисильня, пакунки з кексами і спорошковою кавою, брудна пательня (сковорідка) з ложкою, замерзлою до дна; два наплечники, у яких усі ремінці були обгризені, старі сухі померзлі батареї, пузатенькі банки меленої кави... За той час біля шатра я викопав пару лешат, пару санок і порожню дерев'яну коробку.

Годинник вже показував дванадцятю ночі. Ясне сонце з північної сторони з усієї сили сліпило мої, залиті потом, очі. Долоні, не призвичаєні до фізичної "гарівки", нестерпно пекли, міхурі тріскались. Але головна підготовча робота була нарешті закінчена.

Жовте шатро виявилось дуже дірчастим. Для нічлігу взялися викопувати менше, сіре. На наше щастя, було майже порожнє. Маленькою мітелкою Кіт вимів останні сніжини, поклав на долівці два гумові матраци, а на них — два хутряні ліжка-мішки для сну. Між торбами і ліжками був головний прохід, шириною з лікоть, аж до централь-

ної палиці, що підтримувала шатро. За тією палицею чи стовпом уже палахкотіла польова пічка. У кутку лежало кілька пачечок запасних харчів, так зв. "емердженсі рейшенс", тобто "критичний раціон".

Виконуючи точно Арнольдові вказівки, я поліз у свій мішок, тримаючи ноги назовні. Потім мітелкою очистив взуття від снігу, скинув чоботи із шнурками і запхав їх у щілину при вході. Відтак увесь заліз у свій мішок і почав грітись.

Тим часом у минулорічній пательні вже парувала смачна квасоля. Але мій апетит трохи зменшився, коли я побачив брудну вилку, замерзлу до льоду біля входу, а біля неї якусь стару шкарпетку. За допомогою ножа я виколував мою вилку з криги, обчистив її старанно і, врешті-решт, з великим смаком з'їв порцію квасолі. Коли пательня спорожніла (а це сталося дуже швидко!), Кіт Арнольд насипав у неї снігу, розтопив і вкинув у вже киплячу, брудно-жовту воду, спорошковану каву. Густа кава також здалася надзвичайно приємною.

Згасили пічку. Зав'язали вхід у шатро.

Минула друга година полярної ночі.

Заснули.

*

*

*

Вранці, поспідавши консервами, кексами і кавою, ми знову взялися до пришвидженої праці. Щоб збудувати нейлонову хатину, мусіли добратися до поверхні льодовика. Вирізаючи пилкою сніг, ми відтягали снігові бльоки-куби набік і складали їх в чотирокутник, для побудови окремого "холодника". Вирізали у снігу яму, глибиною на 1 метр, і так добралися до криги. Мали щастя, бо натрапили ми на рівну площу, а не жолоб-корито, яке наповнюється водою влітку і часто обертається у швидку, інколи дуже глибоку, ріку.

Кілька хвилин ми стояли, відпочиваючи і — замість обіду — їли шоколяду. Потім взяли рештки церати, і її посрібленим боком вистелили дно ями. (Як відомо з фізики, срібло відбиває теплові хвилі; тому церата виконувала два завдання — економила в хатці тепло і не дозволяла танути снігові під сподом хатки). Упоравшись із цим, відчинили величезні плястикові коробки сірої барви, у яких були частини арктичної хати. Витягли їх із коробок, перевернули коробки сподом вгору і поклали щільно одну біля другої. Таким чином, коробки творили суцільну п'ятьформу і, одночасно, повітряну подушку між кригою і "підлогою".

Знову годинник показав біля другої години ночі. Ми швидко розтягнули складну радіоантену, прилучили до радіонадавача й повідомили базу про те, як іде наша праця та яка погода. Від надзвичайної тиші здавалося, що голос із репродуктора лунав на декілька миль навколо.

Змучені цілоденною важкою працею, ми нарешті почували до шатра. Там особливо все смакувало (після невеличкого шоколядового обіду): гарячий суп, мелене сушене м'ясо і кава.

Перехрестившись, я негайно заснув.

*

*

*

Ми вже третій день на острові Мієн, на канадській Півночі.

Погода змінилася. Вітер погойдував стіни шатра. Крізь діру в сірому шатрі пролітав сніг, засипаючи, мов сухий пісок, Кігове похідне ліжко. Надворі мряка, і кришталіки льоду виблискують, у повітрі всіма кольорами веселки. Сніг не падав. Це вітер зривав його знизу, підкидав і крутив угорі. Видимість обмежилася до пів кілометра. Сонце просвічувало білою невиразною плямою.

Смуги гострого снігу гуляли на нашій площі. Яке щастя, що вона вже була у ямі!

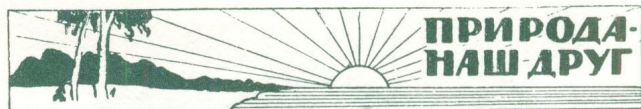
Арнольд і я взялися будувати на площадці риштування. Втикаючи руру в руру й закріплюючи їх гвинтами, ми прикріплювали півкола рур до країв площадки; рури виходили за її краї на схід. Вітер що далі то сильніше віяв з півночі, тряс риштуванням і немов намагався повалити всю нашу будову. Він не жартував, але не жартували й ми, працюючи з усіх сил. Ми навіть поскидали великі хутрянні рукавиці, щоб зграбніше тримати рури. Металь прикіпав до рук... Ше дві рури... ше гачок... Ше це зашрубувати — і ми нарешті закінчили риштування! Тепер треба вставляти поперечки від півкола до півкола. Риштування покритися кришталями льоду, немов стінки в давно нечищеному холодильнику (чи не краще сказати по-українському: "Морозівка"? — так буде далі від московського "холодильника" — складач). Поперечки примерзають і не входять. Друге півколо трохи викривилося і поперечки не дістають!.. Втиснемо одну поперечку — друга вилітає!.. Коли ми натиснули на півколо, воно тріснуло. Але, міцно зв'язане дротами, воно все-таки відслужило своє.

Риштування — готове. Кіт Арнольд пішов оглядати інші частини хати, а мені дав наказ приготувати обід. Через 5 хв. суп уже кипів на плитці. З банячком і ринкою в руках, ми стояли з Кіт Арнольдом над помаранчевими нейлоновими частинами покриття і, ковтаючи гарячий суп, обговорювали плян дальшої праці.

(далі буде)

Друг-виховник Мих. Феркуняк із молодшою спортивною дружиною: вони повернулися із Здвигу СУМ у США 1963 р. з трофеями (Осередок ім. УПА Відділ "Київ" Філадельфія).

ГРУДЕНЬ

На похмурому небозводі дедалі нижче схиляється дуга видимого сходу сонця. З кожним календарним числом на кілька хвилин зменшується світловий час доби. Короткі дні у грудні, але найкоротшими вони бувають в період зимового сонцестояння — 19—23 грудня. Нічна температура тоді огортає землю на дві третини доби.

Після 23 грудня сонце повертає свій хід на весну, проте зима цупкіше бере в холодні обійми природу.

Землю сковає мороз. Міцний крижаний пандир наростає на озерах, ставах, ріках. Притихло життя в природі. У глибокому заціпенінні перебувають комахи, слимаки, павуки, плазуни, земноводні. Залягло у сплячку чимало теплокровних звірів.

Більшість легкокрилих птахів, які літом населяли ліси, поля, болота, річки, луки, вже дісталися до своїх зимівель на середземноморському узбережжі Європи, на півдні Африки, Індії. Тим часом для деяких тундрових і тайгових птахів місцями зимівель є угіддя України.

У сутінках, годині оп'ятій вечора, по високих деревах, біля околиць сіл, або у великих міських парках збираються на ночівлю зграї галок, граків, сірих ворон. Зі сходом сонця, приблизно о пів на дев'яту ранку, вони розлітаються на розшуки їжі. Всього сім-вісім годин мають змогу розшукувати їжу короткими грудневими днями птахи, які в нас зимують. Зате влітку вони діяльні 16—17 годин на добу. Ось чому пізно восени та взимку не чути веселих

пташиних голосів. Птахи заклопотані тим, щоб знайти харч, підтримати своє існування, якимсь перейти до весни.

На території України є чимало хижаків-сов: від маленького домового сича до великого пугача. Довгі зимові ночі їм доводиться. За цей час вони встигають не тільки наїстися мишами, полівками, а й наловити їх про запас.

Звірки, які взимку бігають по снігу, одягаються в пухнасте хутро. Деякі з них, як-от зайці, світлішають, а ласки, горностаї стають білими. Світлий колір зимового хутра має для життя звірів велике значення. Воно маскує їх на снігу від хижаків.

Грудень — тьмяна пора на землі. Ще менше потрапляє світла у водоймища, над якими від морозів утворюється товстий крижаний дах. Але і взимку деякі річкові риби продовжують активну діяльність. По першому льоду рибалки особливо добре беруть окуня.

Буває інколи, що грудневий сніг товстою пухнастою ковдрою вкриває землю, яка не встигла промерзти. Тоді по лісах спостерігається підняття тепла з глибини на поверхню ґрунту. Невтовстий промерзлий шар землі місцями зовсім відтає. Цей своєрідний прогрів ґрунту під захистом снігового покриву на початку зими має неабияке значення для життя лісу.

В.П. ("Наука і життя")

АННА ЯРОСЛАВНА

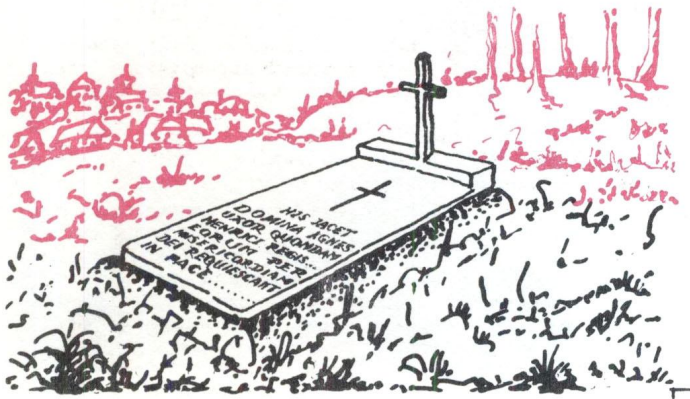
11

Добрі люди у Вільє дали Анні Ярославні маленьку хатинку над озерцем. Там Анна Ярославна самотньо молилась за добро християнського світу, за розповсюдження віри й освіти по всій землі, за славу Франції й України. Одного дня дружина ремісника у Вільє принесла для Великої Невідомої молока. Але душа Анни була вже не на цій землі.

Несподівано у Вільє прибули королівські гінці і сам король Пилип I-ий. Всі вони стали навколішки довкола маленької могили матері короля Франції.

Коли король Пилип із почотом через три дні виїхав з Вільє, то здивовані й зачудовані мешканці побачили, що на могилі невідомої стояв великий кам'яний хрест, а на міцній намогильній плиті були вириті слова: "Тут спочиває Пані Анес, дружина короля Генріха... Нехай з Божого милосердя їхні душі спочивають у спокої".

Майже через тисячу років, у 1961 році, група українців у Франції, на чолі з о. канцлером Левенцем, приїхала з Парижу в містечко Санліс до аббатства св. Вінкентія, заснованого великою Анною Ярославною. Там, у збудованій нею – українською князівною з Рюриковичів і французькою королевою з Капетингів – церкві українці, спільно з французами, молились за спокій душі Анни Ярославни та за добро України і Франції.

Ілюстрації д-ра Антона Варивоуди

Текст Леоніда Полтави

КОРОЛЕВА ФРАНЦІЇ

К і н е ц ь

В одній із своїх п'єс римський поет-гуморист Платій вкладає в уста дівочої особи такі слова: "В моєму дитинстві не було інших годинників, як лише шлунок, і це найкращий і найточніший вимір часу".

Очевидно, що йдеться тут лише про жарт, тому що від найдавнішої старини не шлунок, а лише спостереження зірок і сонця стали підставою поняття поділу часу.

З тих спостережень повстали соняшні годинники й інші прилади, як піскові мірильники, карбовані свічки, яких просування чи згорання вказували більше або менше точно вплив часу. Клепсидри або водяні годинники полягали на стіканні води зі збірника, що також допомагало виміряти час.

Перші механічні годинники появилися в Середньовіччі. Вони заступили воду новою рушійною силою, якою став тягар (годинник з вагами). Ці винаходи приписують французькому монахові Жербертові, що став відтак папою з ім'ям Сильвестра II.

Під кінець 15 ст. винайдено пружину, яка дозволила сконструювати годинник у зменшених вимірах. З'явився перший кишеньковий годинник, винахідником якого мав би бути (точно не встановлено) Петер Генляйн з Нюрнбергу.

Новий крок у тисячолітній боротьбі за точність було зроблено з винаходом спіральної пружини. Винахід зробив голландський фізик Христіан Гуйгенс у 17 ст. В 19 ст. швейцарські годинникарі застосували в механізмі годинника вихлип при допомозі накамінених "анкрів", що стало дальшим кроком у якісному розвитку годинникарства.

1952 р. появилася електричний ручний годинник, а скоро пустять на ринок електронічний, що стане конкурентом дотеперішнього автоматичного годинника.

*

Мало осіб здають собі справу з того, що їхній годинник — це механічне чудо, в якому зібрано досвід багатьох умів і столітні зусилля годинникарської техніки. Кілька даних і цифр допоможуть нам оцінити виследи довгих і терпеливих удосконалень.

Погінна сила пружини ручного годинника відповідає приблизно одній мільйонній частині парового коня. Ця малесенька сила дозволяє створювати 432.000 щоденних коливань маятника і перебігти йому близько 20 клм. денно. За п'ять з половиною років маятник вашого годинника пробіжить більш-менш 40.000 км., себто обвід землі.

Якщо порівняти послуги годинника до послуг автомобіля, то можна ствердити, що колесо автомобіля робить пересічно 120 мільйонів оборотів на віддалі 250.000 км. Після стількох кілометрів мало автомобілів, зглядно їх коліс, ще придатні до вжитку. Натомість маятник ручного годинника за 6 місяців також робить 120 мільйонів оборотів, себто коливань, але цей час є лише початком його служби. На протязі 10-літньої праці ваш годинник зробить у 20 разів більше праці від найкращого автомобіля.

ЧИ ЗНАЄТЕ ТАЄМНИЦІ ВАШОГО ГОДИННИКА?

Порівнюючи годинник до льокомотиви, ми стверджуємо, що шкорість обороту маятника дорівнює шкорості коліс льокомотиви, пушеної на 90 км. на годину.

Виходить, що годинник постачає пропорційно більше зусиль, як автомобіль чи льокомотива, тим більше, що він іде безнастанно, година за годиною, день і ніч, рік-у-рік. А коли до цього додати, що він мусить зносити безнастанні зміни положення, безпереривні стрясення, яких пропорційно жодна льокомотива чи автомобіль не могли б знести, тоді усвідомлюємо собі витривалість і справність цього малого технічного чуда.

Щоб ще більше унаглядити незвичайний характер механізму годинника, треба підкреслити його точність, як хоронителя часу. Помимо несприятливих змін положення, стрясень, магнетного притягання, зміни температури, нерівномірних натягань, — годинник доброї якості рідко коли робить відхилення більше одної хвилини за день.

Отже, якщо взяти до уваги число щоденних коливань маятника, приблизно 432.000 денно, або п'ять на секунду, то відхилення одної хвилини за день відповідає $1/1440$, а висловлене в процентах — це означає точність 99.85%. Що ж тоді говорити про годинники доброї марки, яких докладність схиблює хвилину на тиждень, або й менше!

Всі ці якості досягається уважним підбором уживаного матеріялу — 10 різних родів спеціальної сталі, викинченням головних частин до $1/1000$ мм., вишліфуванням їхньої поверхні, а також справністю рук висококваліфікованих робітників, що складають годинник і випробовують його точність.

Тому продажею годинників займаються переважно фахівці. Відносини поміж продавцем і купцем не перериваються з хвилиною продажу; вони щойно починаються. Закуп годинника залишається важливою операцією. Досконалий хід годинника мусить бути гарантований і запевнений клієнтові.

Загал не втрачає своєї прихильности, чару і захоплення добрими, гарними годинниками. Годинник, як сполучник між вічністю, де час перестав існувати, і щоденним життям, — залишається чудовим і усіми ціненим подарунком. Хай карбує він для нас усіх чудові соняшні хвилини нашого життя.

Подав Г. Оципко

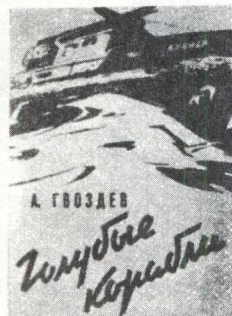

КИНОФІЛЬМ СВІТ

УКРАЇНА. — Документи ганебної політики русифікації. Всі ці книжки вийшли в Києві, у видавництві "Молодь". Видаючи російською мовою цікаві сюжети, пригодницькі твори, Москва старається пришвидчувати русифікацію української молоді. Але натрапляє на міцний опір: учні й студенти з України пишуть у советській пресі, щоб видавали більше книжок українською мовою, більше українських словників.

■ В Колорадо Спрінг, США, з відзначеннями закінчили Летунську Академію також декілька українців: Андрій Р. Чубатий, П. Боднар, П. Кочанський та ін.

■ На виставці Американського Нумізматичного Товариства в Чикаго золоту медалю одержав українець д-р Ю. Сас-Подлуський, за чудову колекцію українських військових відзнак, включно з відзнакою вояків Української Повстанської Армії.

■ Українська футбольна дружина "Тризуб" (Філадельфія, США), перемогла у листопаді, у мистецьких змаганнях Американської Футбольної Ліги команду "Юрик Тракерс". "Тризуб", що вже був кілька разів чемпіоном США з футболу, знову веде перед у Лізі.

США. — Американські учені з успіхом впробують так зв. "індивідуальні ракети" для вояків армії. Такі ракети, примішені на спині, легко переносять вояка із швидкістю до 30 км. на годину через рови, річки, канали та горбки до 20 метрів височини. Людина з ними може "стрибати" на віддаль до 150 метрів.

■ Наш молодий учений, проф. Олекса Біланюк, фахівець з ділянки атомової фізики, відкрив, разом з іншим ученим-аргентинцем в Аргентині, існування частини атому — діпротону. Проф. Біланюк має 35 років віку; він викладає в Рочестерському університеті.

■ Професор Сіднейського університету в Австралії, Г. Мессел (Мандзюк), українського роду з Канади, одержав від уряду 185.000 доларів, як стипендію для продовження надзвичайно важливої праці в ділянці космічних просторів. Проф. Г. Мессел-Мандзюк — син українських піонерів у Канаді.

ЯПОНИЯ. — У тій країні — найбільше кольорових телевізорів. Японська промисловість надзвичайно розвинулася після війни. Телевізійні апарати увесь час удосконалюються. Тепер японські учені працюють над телевізором, що його можна буде дивитися удень. Одна з японських порад: дивлячись телепередачу, засвітіть у кімнаті невелику лампу, вона зменшить напругу і втому очей. Українська порада: тільки кіноекран передає мистецтво кіна, на телевізії варто подивитися лише новини і документальні фільми.

УКРАЇНШ В СВІТІ. — Спортовий Клуб СУМА "Крила" перемогли в змаганнях 13-го жовтня у відношенні 3:0 дружину Спортового Клубу св. Йосифа і в результаті цієї перемоги ввійшли до найвищої класи Національної Футбольної Ліги. СК "Крила" ще мають розіграти два дальші змагання, але вислід цих змагань вже не матиме впливу на здобуте першенство, бо своїми досі здобутими 23 точками "Крила" перевищують на 7 точок противника.

■ При тижневику "Міссайлс енд Рокетс" вийшла брошура про підготовні заходи американських учених для лету астронавтів на місяць. У праці над закінченням проекту космічного корабля бере участь українець, інженер Володимир Гнатківський з Нью-Йорку.

■ Українець-лікар д-р Юрій Кулик і американський учений д-р Люї Русселью винайшли складний апарат для лікування хвороб, пов'язаних із тисненням тампонади.

АНГЛІЯ. — У Лондоні відбувся показ мод — увесь одяг був з... алюмінію (білий, легкий метал, що тепер найбільше використовується при виробництві літаків). Одяг з волокон алюмінію не брудиться, дуже еластичний, він не горить, а що особливо цікаве — ніколи не зношується.

Зібрав Лесь

НОВІ КНИГИ

"Кров і вугілля", роман-хроніка, написав німецький письменник Артур Фурман (видавництво "Дніпрова Хвиля", Німеччина). Рецензент д-р Дмитро Бучинський, назвав цей твір "прекрасною книгою". У ній колишній німецький вояк, советський в'язень А. Фурман розповідає про тих українців, переважно молоді, яких він зустрів під час заслання в Сибіру. Вони боролись за Бога і Україну: в лавах ОУН, в лавах УПА, також хлопці, які усвідомили себе, як націоналісти; змагаються за ці ідеали і в лавах "каторжної армії", тобто на

засланні. "Кров і вугілля" — твір про героїзм, любов і відданість української молоді своїм найвищим ідеалам, про неповторну дружбу і честь.

"А світ такий гарний" — Василя Гайдарівського (США). Письменник у дуже цікавій формі передав красу нашої Батьківщини України, а одночасно змалював злочини, що їх і далі робить Москва супроти поневолених народів. У цій книзі зображена важка шахтарська праця. Автор підкреслює контраст між красою природи і людської душі та тим, що робить в Україні чужа влада.

Дорогі Друзі!

Ідея УІІ Світового Конгресу СУМ — видавати журнал для юнацтва — рік тому стала дійсністю. Від січня 1963 р. українська молодь на чужині втішається новим і довгоочікуваним журналом.

Впродовж 1963 р. "КРИЛАТИ" появлялися щомісяця і доходили до найбільш глухих місцевостей, де тільки живуть українські діти, де б'ється молоде серце. За цей рік "Крилаті" здобули велику популярність серед усіх прошарків молоді та підтримку від громадянства.

Вступаючи у другий рік нашої праці, ми хотіли б поділитися з Вами деякими думками про журнал і при тому підкреслити три позитивні моменти "Крилатих".

1. Перш усього, журнал "Крилаті" за минулий рік оформив своє обличчя, свою особистість і набув цікавого й своєрідного вигляду та змісту з українським духом, опертому на наших загальних виховних ідеалах, освячених традицією, досвідом і засвідчених жертвенністю великих постатей нашої визвольної справи та ідейністю патріотичного суспільства.

Журнал "Крилаті" зумів знайти сприйнятливий стиль для усієї нашої молоді, розкиненої поза межами Батьківщини. Гасла, що ми їх пропагуємо і визнаємо на сторінках "Крилатих", подобаються усім, доказом чого є велика кількість читачів з-поза СУМ.

Наша мета, хоча й грандіозна у своїх задумах, проста у своїй основі: ми бажано лише служити українській молоді, розповідати їй про нашу могутню і славу минушину та підготовляти до світлого, але твердого майбутнього. Ми бажано навчати її любити Україну любов'ю Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка і інших великих її синів та повсякчасно ставити їй перед очі ідеал боротьби за державну самобутність української нації.

2. Завдяки цим простим, але рівночасно незаступимим і невідмінним засадам, наш журнал набув уже "права громадянства" в українському суспільстві. З усіх кінців світу надходять голоси визнання від письменників, літераторів, громадських діячів і виховників, рядових читачів, у яких висловлюється пошана і заохота до праці.

Але чи не найкращим визнанням для "Крилатих" є самі твори й імена, що їх Ви стрічаєте на сторінках. Про це довір'я збоку досвідчених педагогів наша молодь не повинна забувати. Ми сподіваємось, що вдячність молодого покоління супроти своїх учителів виявиться в формі запалу до українського друкованого слова, до науки і пізнання життя, до наполегливої праці над собою, до оформлення національного світогляду і до мрій про великі чини на користь поневоленої Батьківщини.

Ми віримо, що великий клич 1963 р. "Борись і добивайся Батьківщини" знайде багато молодих adeptів і прихильників серед молоді. Ці актуальні слова Лесі Українки, які ми неодноразово повторяли на сторінках "Крилатих", повинні зворушити до глибини кожного юнака і кожен юначку, як найвищий постулат української закутої Правди.

3. І вкінці, журнал "Крилаті" за той рік став ширим і корисним приятелем багатьох тисяч молодих людей: як цікава лектура, як навчальний порадник, як інформатор про працю молоді, як дзеркало сумівського життя, як ангел-хоронитель українських молодих душ, як виразник бажань їхніх батьків, як ешан-зілля рідної культури, як цемент молодих світоглядів, як голос батьківської і предківської землі, як прапор вільної української молоді поза впливами комунізму.

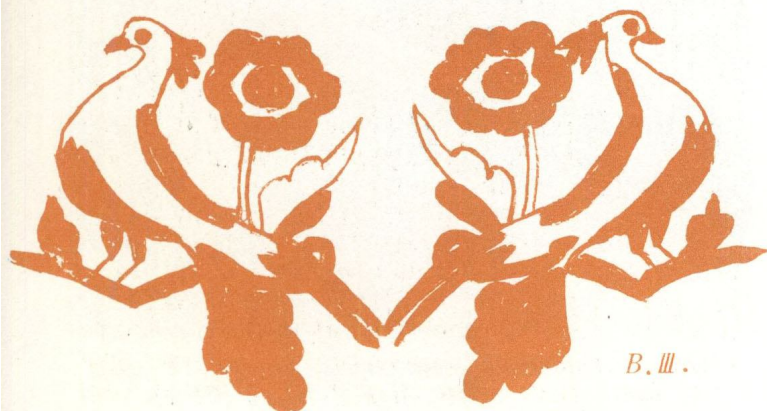
Тому "Крилатих" не бракує в наших хатах, домітках, читальнях, "Рідних школах". Вони і в шкільній торбі між купою книжок чужою мовою країни нашого поселення; на них глянемо під партою в гімназії, коледжі; вони є порадником молоді технічних шкіл; їх радо читає молодий робітник, повертаючи додому після цілоденної праці.

Одна юначка так написала до редакції: "Доки буде виходити цей журнал, доти я в серці матиму Україну!" Широ дякуємо, Дорога Юначко, за спонтанну любов до "Крилатих". Але ми переконані, що навіть коли журнал перестав би виходити через кілька років, ця Україна вже так опанує Тебе, що її не можливо буде забути. Ця чарівна сила залишиться назавжди у Твоїй і в душах багатьох тисяч Твоїх друзів.

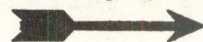
* * *

Значення "Крилатих" ми не в силі оцінити ще тепер. Ще занадто свіжий ґрунт і ще не приготована рілля. Ще навіть не скільчилися перші засіви на перенесеному чорноземі, ще далеко до жнив. Але ми певні, що нові плоди, вирощені природним добривом рідного слова, будуть рясні і багаті, як у нас на Україні. З тією вірою і працюємо, у тій вірі і сіємо рідне слово у молодих українських серцях.

Великі емігранції ірландського, жидівського, грецького й інших народів, що так багато допомогли у збудуванні їхніх держав, мали передусім

В. Ш.

добру пресу і добру виховну систему молоді. Захопити молодь, виховану на чужині, можна лише великими речами і до творення таких великих речей ми мусимо змагати. Наш журнал ще не є велика річ, але він міг би нею стати, коли б створити довкола нього середовище педагогічних сил, яке своєю обдуманною системою і своїми переконливими аргументами впливало б на молодь і протидіяло б впливам денационалізації.

*

*

Дорогі Приятелі, Батьки і Читачі! Ми представили Вам наш журнал таким, яким він є після першого року появи. Було б, однак, мильним вважати, що ми не стіраємо труднощів на нашому шляху. Труднощі є колосальні, і як у кожному новому видавництві, вони є фінансового порядку. Такого типу видання коштує багато грошей, і щоб втриматися, потрібно мати хоч 5 тисяч передплатників. Ми їх не маємо, але для забезпечення дальшої появи "Крилатих" ми їх мусимо здобути.

Дальше майбутнє "Крилатих" у руках наших Читачів. Від Вас залежить, чи "Крилаті" будуть далі долітати до українських хат. Тому з початком 1964 р. проголошуємо ВЕЛИКУ КАМПАНІЮ ПІД-ДЕРЖКИ для "Крилатих".

— Хай не буде ні одного читача, що не причинився б для журналу. Любите "Крилаті" — приєднайте їм передплатника.

— Уся коляда юнацтва на видавничий фонд "Крилатих". Індивідуальні пожертви з Ваших власних заощаджень будуть доказом Вашого патріотизму і Вашої любові до рідного слова.

— Присилайте свої новорічні датки і передплати з Вашими побажаннями і заввагами.

— Кольпортери і збірні відборці! Дотримуйтеся точних розрахунків і не занедбуйте розчислень, бо це підриває фінанси видавництва і спізнює появу наступних чисел.

— Передплатники! Відновіть передплату і не чекайте на пригадку. Тим улегшите нам працю.

— Звертаємося до Проводів усіх клітин СУМ: —

дати повну підтримку журналові і подбати, щоб кожна українська дитина одержувала "Крилаті".

— Батьки! Виховання Ваших дітей в рідному дусі буде запевнене, коли "Крилаті" стануть лектурою Ваших дітей.

З Новим Роком — нове майбутнє для "Крилатих"!

ЦЕНТРАЛЬНА УПРАВА СУМ

У грудні, 1963 р.

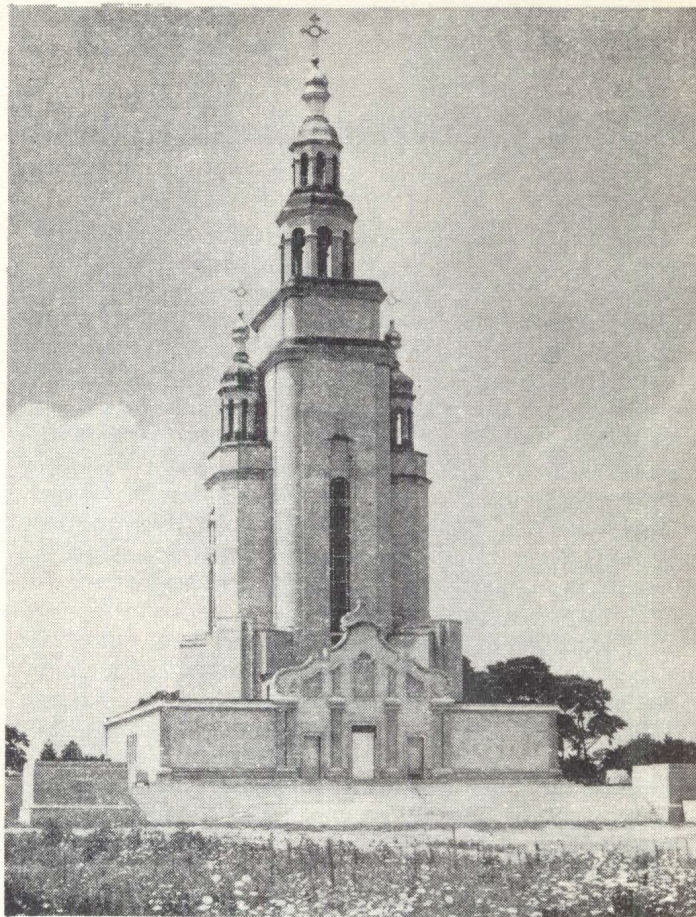
Від Адміністрації: У наступних числах помістимо списки пожертв на видавничий фонд у 1963 р., і просимо підтримувати молоде видавництво і надалі.

*

*

НОВЕ...

Нова українська православна церква-пам'ятник біля Баунд Брук, США.

Нова українська католицька церква, в гучульському стилі, біля Гантеру (США).

В яких творах виступають нижче подані особи?

1. Наум Дрот (Дріт)?
2. Хома Кичатий?
3. Петро Шрам?
4. Сафат Зінич?
5. Василь Дашкович?
6. Марко Кравченко?
7. Макар Барильченко?
8. Тугар Вовк?
9. Мотря Кочубей?
10. Антон Собачка?

- Відповіді:
1. "Маруся" Гр. Квітка-Основ'яненко
  2. "Назар Стодоля" Т. Шевченка
  3. "Чорна Рада" Пант. Кудіша
  4. "Добуш" Ю. Федьковича
  5. "Хмара" І. Нечуй-Левицького
  6. "Соняшний промінь" Б. Грінченка
  7. "Сукета" Карпенка Карого
  8. "Захар Беркут" Івана Франка
  9. "Мазепа" Б. Лепкого
  10. "Анкета" Григорія Косинки

Походження ровера

На сторінках історії записано, що ровер народився у древньому Китаї. Але 4.000 років тому колеса ще не мали кривошипів і, щоб пустити їх у хід, треба було відштовхуватися ногами. Прошло дуже багато часу, поки людям удалося створити прототип відомого нам сьогодні ровера. У німецькій »Меммінгер Кронік« із 9-го січня 1447-го року вперше згадується про віз, що приводився в рух при допомозі спеціального механізму.

В 1649-му році коваль Йоган Гаутш із міста Нюрнбергу винайшов механічну коляску, а паралізований годинникар із цього ж міста Стефан Фарфлер у 1818-му році змайстрував триколісний ровер, який за годину долав відстань у 2.000 кроків. Значний вклад у створення ровера вніс росіянин-кріпак Артамонов, одна зі зроблених моделей якого демонструвалася в 1801-му році в Москві.

Але все це були пробні початки. І лише коли до конструкції ровера були введені шарикопідшипники, трубчасті сталеві рами, пневматичні опони та ланцюгова передача, ровер міцно ввійшов у побут людини на цілій земній кулі.

МОДА З ВИБРИКАМИ

Законодавцем мод понад півтисячі років тому став Париж. Журналів тоді ще не було, і нові фасони одягу демонструвалися на ляльках, яких перевозили з міста до міста. Навіть під час Столітньої війни між Англією та Францією ляльки безперешкодно переходили «лінію фронту».

А щодо самих мод, то вони були досить чудернацькі. По столицях Європи розгулювали аристократи, зодягнені так, як тепер циркові клоуни: ліва штанина й правий рукав — синього кольору, права й лівий рукав — червоного.

П'ятсот років тому в Німеччині модною прикрасою одягу стали дзвіночки. Йде вулицею франт і дзвонить, аж луна котиться — дивіться, мовляв, усі на мене. Пізніше замість дзвіночків з'явилися бантики, які чіпляли, де кому заманеться. Був у Європі й дивовижний жіночий костюм фасону «великий живіт» — з підкладеною подушкою. Такою вигадкою модельєри хотіли догодити знатним дамам, що через надмірний апетит втрачали фігуру.

Моду іноді створювала одна людина, скажімо, король. Юний Людовік XVI замовив собі на високому каблуну, строкатий костюм — і всі

Так зодягалась «золота молодь» у Франції наприкінці XVIII століття.

вельможі, незалежно від віку, вбралися так само. Королівська фаворитка вкоротила спідницю — те ж негайно зробили інші. Модно!.. А коли в старого Людовіка повилазило на голові волосся і він почав носити перуку, відразу знайшлися прихильники штучної зачіски.

Багатий Європейський джінджик сімнадцятого століття підмальовує брови, пудрить обличчя, фарбує губи.

3 маловідомого

Люди у спідничках з трави

Чи збереглися до нашого часу де-небудь на карті «білі плями»? Чи збереглися племена, які ще не бачили білих?

Австралійський поліцейський патруль, що продирався крізь джунглі північного берега Нової Гвінеї, не ставив перед собою таких питань. Але саме цьому патрулю довелося на кордоні з Західним Іріаном, в окрузі Сепік, виявити плем'я г'хом, люди якого ніколи ще не бачили «білих». Ця подія трапилася навесні цього року.

Плем'я г'хом веде напівкочовий спосіб життя, існує з мисливства та рибальства. Г'хоми — вправні гончарі: свою їжу, що складається з різноманітної дичини, опосумів, риби, саго та ямса — вони готують у глиняних горщиках власного виробництва. Залізних знарядь у них майже немає, воїни і мисливці озброєні луками, стрілами і камінними сокирами. Лише у найвпливовіших членів племені є декілька ножів, та ще у вождя зберігається шматок металу, уламок японського літака, що розбився поблизу під час другої світової війни.

Г'хоми багато уваги приділяють своїй зовнішності. Вони прикрашають себе серезжками з кісток, в носи вставляють кістяні палички. Одяг їх більш ніж легкий — це спіднички з трави.

З ЖИТТЯ ЮНОЇ СУМ У КАНАДІ

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ, ЮНІ ПОДРУГИ І ДРУЗІ!